

Г. Гейне «Книга пісень» (1816–1827 рр.)

Зміст

Загальна характеристика збірки Г.Гейне «Книга пісень»	1
Аналіз поезій	2
«Коли розлучаються двоє»	2
«На півночі кедр одинокий...»	3
«Не знаю, що стало зі мною...»	4
«Чому троянди немов неживі»	5
«Хотів би я в слово єдине...»	5
«Вмирають люди і роки».....	6
«Вечірні промені ясні»	6
Риси романтизму в поезіях Г. Гейне	6
Джерела.....	6

Загальна характеристика збірки Г.Гейне «Книга пісень»

«Книга пісень» — це збірка віршів Генріха Гейне, яка зробила автора відомим не лише в Німеччині, але й у всьому світі. Видана у 1827 році.

За життя поета збірка перевидавалася 13 разів.

До багатьох віршів була складена музика композиторами: Р.Шуманом, Ф.Шубертом, Й.Брамсом, П.Чайковським, Р.Штраусом. На кн. XIX ст. існувало близько півтори тисячі музичних творів на тексти й мотиви із цієї збірки. А зараз ця цифра сягає близько восьми тисяч.

Головна тема — кохання і розлука.

Кредо ліричного героя збірки — без кохання нема щастя, без щастя неможливе життя.

«Книга пісень» (1816–1827 рр.) 215 віршів					
Аналогія з поетичною збіркою Ф.Петрарки «Канцоньєре» (1336—1373)					
Тема нерозділеного кохання до кузин Амалії та Терези					
Етапи нерозділеного кохання	«Юнацькі страждання»	Поява коханої, муки нерозділеного кохання, ревності до щасливого суперника			
		Кохання – ірраціональна та фатальна сила, що несе страждання та загибель			
		«Сновидіння»	«Пісні»	«Романси»	«Сонети»
	«Ліричне інтермецо»	Інтермецо – невелика музична п'єса, яку виконує оркестр між окремими номерами опери, а також самостійна музична п'єса.			
		Кохання приносить і щастя, і муки			
		Етапи людських стосунків закоханих у реальності			
		Зав'язка – герой закохується і освідчується			
		Кульмінація – кохана виходить заміж за іншого			
	Розв'язка – страждання героя				
	«Чому троянди немов неживі», «Коли розлучаються двоє», «Самотній кедр на стромині»				

	«Знову на Батьківщині»	Спогади про пережиту драму
		Змучений нерозділеним коханням, поет шукає забуття і втіхи в мандрах. «Не знаю, що стало зо мною...», «Вечірні промені ясні...», «Вмирають люди, і роки...», «Хотів би я в слово єдине...»
Епілог (не пов'язаний з історією кохання)	«З подорожі на Гарц»	поглиблення уявлення читача про світ його внутрішніх переживань, про його співчутливе і скорботне серце, яке тут протиставляється безсердечності і душевній заскорузлості міщан-обивателів
	«Північне море»	Філософська лірика Море символізує свободу, незбориме прагнення людини до гармонії, джерело людської діяльності.

Елегія (грецьк. *elegia* — журлива пісня, скарга; хоча етимологічне значення може мати й інші джерела: фриг. *elegn* — очеретина, очеретяна сопілка) — один із жанрів лірики медитативного, меланхолічного, почасти журливого змісту.

Аналіз поезій

«Коли розлучаються двоє»

<i>Коли розлучаються двоє, За руки беруться вони, І плачуть, і тяжко зітхають, Без ліку зітхають, смутні.</i>	<i>З тобою ми вдвох не зітхали. Ніколи не плакали ми; Той сум, оті тяжкі зітхання Прийшли до нас згодом самі.</i>
---	---

- Літературний рід.** Лірика.
- Жанр.** Вірш
- Тематика лірики.** Інтимна
- Напрямок:** романтизм
- Вірш** входить до другої частини збірки «Книги пісень» - «Ліричне інтермецо»
- Композиція.** Вірш можна умовно поділити на *дві частини*. Перша частина - загальні роздуми про розлуку, друга — конкретний приклад розлуки ліричного героя
- Зміст.** Вірш написано як звертання ліричного героя до своєї коханої. Перші чотири рядки вірша змальовують ситуацію розлучення так, як це, на думку поета, найчастіше буває в житті. Наступні чотири рядки відтворюють цю саму подію, але в ситуації прощання ліричного героя зі своєю коханою.
- Тема:** прощання ліричного героя з коханою
- Настрій:** сумний, зумовлений розлукою ліричних героїв. Автор використовує слова «плакати», «зітхати», «зітхання», «сум», «смуток», які вказують на сум і тугу.
- Провідний мотив:** печаль розлуки
- Образи.** Розлука, зітхання, плач
- Художні засоби**

Антитеза

I-ша частина	II-га частина
<i>традиційна ситуація розлучення, як найчастіше буває в житті</i>	<i>прощання ліричного героя Гейне зі своєю коханою</i>
<i>Щирий та безпосередній вияв почуттів</i>	<i>«цивілізовані» почуття людини, адже умовності сучасного світу не дозволяють людині вільно й щиро висловлювати почуття</i>

Епітети: «тяжко зітхають»,

Метафори: «зітхання Прийшли до нас»

13. Висновок. Розлука трактується автором не як простий, хоч і болісний розрив стосунків, а як порушення гармонії взагалі, загальна катастрофа, криза духовного буття особистості. Кохання, зображене у цьому вірші, не є взаємним. Сум і гіркота розлуки будуть усвідомлені кожним із героїв вірша пізніше, але вже окремо одне від одного

13. Зв'язок з Україною. Тужливий переклад цього вірша, здійснений Максимом Ставицьким, був покладений на музику відомим українським композитором Миколою Лисенком й згодом почав сприйматися як українська народна пісня.

«На півночі кедр одинокий...»

Переклад Л. С. Первомайського	Переклад М. Т. Рильського	Перевод М. Ю. Лермонтова
Самотній кедр на стромині В північній стоїть стороні, І кригою, й снігом критий, Дрімає і мріє вві сні. І бачить він сон про пальму, Що десь у південній землі Сумує в німій самотині На спаленій сонцем скалі.	На півночі кедр одинокий В холодній стоїть вишині, І сніжною млою повитий, Дрімає і мріє вві сні. Він мріє про пальму чудову, Що десь у східній землі Самотньо і мовчки сумує На спаленій сонцем скалі.	На севере диком стоить одиноко На голой вершині сосна. И дремлет, качаясь, и снегом сыпучим Одета, как ризой, она. И снится ей всё, что в пустыне далёкой, В том крае, где солнца восход, Одна и грустна на утёсе горячем Прекрасная пальма растёт.

1. Літературний рід. Лірика.

2. Жанр. Вірш

3. Тематика лірики. Інтимна/пейзажна

4. Напрямок: романтизм

5. Вірш входить до другої частини збірки «Книги пісень» - «Ліричне інтермецо»

6. Композиція. Вірш можна умовно поділити на *дві частини*.

7. Зміст. Через образи природи (кедр і пальма) автор передає свої почуття, зображає людські стосунки, силу і драматизм кохання, на яке здатне тільки чутливе серце. В оригіналі центральний образ - сосна. Але перекладачі замінили її кедром, щоб зберегти мотив закоханості: іменник сосна в німецькій мові чоловічого роду. Ніколи не зустрітиса кедру і пальмі, ніколи не бути поету зі своєю коханою. Звичайне любовне розчарування переростає в трагедію самотності людини в бездуховному міщанському оточенні.

8. Тема. Тема нерозділеного кохання.

9. Настрій. Настрій вірша тужливий, сумний, бо нерозділене кохання чи неможливість бути з коханою людиною викликає розпач і сум.

10. Мотив твору. Самотність, довічна розлука, неможливість зустрічі, трагізм нерозділеного кохання.

11. Образи. Кедр, північ, сніг, сон, пальма, південь, самотність, сонце, скала

Головний образ у першій строфі - *кедр*. Він «мріє уві сні», страждає, як і людина, бачить сни. Відбувається романтичне перевтілення природи: кедр поводить як людина, яка здатна глибоко відчувати, переживати, прагне кохання.

Центральним у другій строфі поезії є образ *пальми*, про яку мріє кедр. Вона теж сумує в самотині, і навіть теплий південь не позбавляє її туги. Цей образ теж олюднений.

12. Прийоми творення поетичного образу. Психологічний паралелізм. Природа є не лише тлом, але й тією таїною, з котрої виходять людські почуття і настрої.

13. Символічні образи

Образи кедр і пальми є втіленням самотності, неможливості кохання, адже вони такі далекі й такі різні.

11. Художні засоби

Антитеза: кедр - пальма; крига, сніг - сонце; реальний - уявний світ.

Епітети: «Самотній кедр», «німій самотині», «спаленій сонцем скалі»

Метафори: «Кедр ... Дрімає і мріє вві сні»

Алітерація: повторення звуку [с]

Асонанс: чергування голосних звуків [о-у]

Висновок. За картинами природи приховані людські почуття. Ліричний герой страждає через те, що йому не відповіли взаємністю, як самотній кедр. А пальма нагадує уявну героїню, створену фантазією ліричного героя. У вірші звучить мотив розлуки закоханих, запозичений з усної народної творчості.

Образи поезії - символи самотності, нерозуміння з боку тих, хто поруч, душевного неспокою, що домінують у вірші. Перед нами ніби звичайні події з життя людей, але розчарування переростає в трагедію самотності особистості в міщанському бездуховному світі

«Не знаю, що стало зі мною...»

Не знаю, що стало зо мною, Сумує серце моє,— Мені ні сну, ні спокою Казка стара не дає. Повітря свіже — смеркає, Привільний Рейн затих; Вечірній промінь грає Ген на шпильях гірських.	Незнана красуня на кручі Сидить у самоті, Упали на шати блискучі Коси її золоті. Із золота гребінь має, І косу розчісує ним, І дикої пісні співає, Не співаної ніким.	В човні рибалку в цю пору Проймає нестерпний біль, Він дивиться тільки вгору — Не бачить ні скель, ні хвиль. Зникають в потоці бурхливім І човен, і хлопець з очей, І все це своїм співом Зробила Лорелей.
--	---	--

Лорелея (Лорелей) — водяна німфа, красуня зі старовинної народної легенди. Своїм чарівним співом Лорелей із високої скелі над Рейном заманювала на підводне каміння усіх, хто пропливав повз неї. Зачаровані сміливці пливли на голос і гинули, розбиваючись об скелі. У вірші Г. Гейне чути відгомін літературної легенди про Лорелей. Її творцем був німецький романтик Клеменс Брентано, автор вірша «Лорелея». Назва означала одну із скель на Рейні, і «духа скелі» — сирену, яка приворожувала плавців, а потім призводила їх до загибелі.

1. Літературний рід. Ліро-епічний.

2. Жанр. Любовна балада

3. Напрямок: романтизм

4. Вірш входить до циклу «Знову на батьківщині», зб. «Книга пісень»

5. Композиція. Вірш складається з 6 катренів

6. Зміст поезії. Солодкоголоса золотоволоса красуня співає на фоні вечірнього неба під неспішний плескіт рейнських хвиль. Її чарівлива пісня лине в золтаво-пурпуровому небі, ваблячи рибалку. Раптове кохання приносить йому загибель, його «проймає нестерпний біль», але вдіяти він уже нічого не може. ця стара казка не дає «ні сну, ні спокою» ліричному герою.

7. Елементи сюжету.

Експозиція - опис місця дії,

зав'язка - поява головної героїні,

розвиток подій - з'являється рибалка,

кульмінація - рибалка зачарований співом і втрачає пильність,

розв'язка - загибель рибалки

8. Сюжет і стиль вірша фольклорний. Поезія написана у співзвучній манері народної пісні.

9. Дія відбувається в уяві, легенда переплетена із сучасністю

10. Тема. Згубна сила кохання. Трагічна історія кохання рибалки до Лорелеї

11. Ідея. Кохання — надзвичайно складне, незбагненне і загадкове почуття, що має містичну силу над волею та бажаннями людини

12. Настрій вірша. Проникливий, душевний, схвильований, емоційний, сумний, печальний роль природи в поезії?

13. Принцип психологічного паралелізму. Перед нами пейзаж надвечір'я. Тихий плін Рейну, зорі у вечірньому небі, чарівна пісня самотньої красуні в казкових шатах створюють неземну, чарівну, фантастичну картину. Природа стає співзвучною власним переживанням ліричного героя.

14. Образи. Ліричний герой, *Лорелей* – символ фатального кохання, рибалка

15. Символічні кольори. «Золоті шати», «золотий гребінь», «золоті відбитки вечірнього сонця». Цей колір має казкову таємничість, підкреслює душевну красу, вносить елемент очікування якогось трагізму. Адже краса у фольклорі часто стає причиною загибелі людей.

16. Вид строки. Тристопний амфібрахій v / v «Не знаю, що стало зі мною...»

17. Спосіб римування: перехресне – абаб

18. Художні засоби. *Епітети:* «казка стара», «вечірній промінь»; *метафори:* «Рейн затих», «промінь грає»

19. Висновок. Тема нерозділеного кохання у баладі набуває нових асоціацій, перетворюється на метафору стану душі ліричного героя. У старовинній легенді про Лорелей Гейне відчув аналогію до своєї любовної драми: його кохана, як і Лорелей, втілює в собі згубну силу кохання, якою вона наділена проти своєї волі. Не кохана ліричного героя є причиною його мук, як і не сама Лорелей є причиною загибелі рибалок та мандрівників, а саме нерозділене кохання – почуття незбагненне й загадкове, складне й містичне. Саме інтерпретацію Гейне старовинної легенди про Лорелей вважають кращою, найпоетичнішою у світовому красному письменстві. Вона стала в Німеччині народною піснею.

«Чому троянди немов неживі»

Чому троянди немов неживі, Кохана, скажи мені? Чому, скажи, в зеленій траві Фіалки такі мовчазні? Чому так гріко дзвенить і співа Жайворонком блакить? Чому в своєму диханні трава Тління і смерть таїть?	Чому холодне сонце поля В задумі похмурій мина? Чому така пустельна земля І сіра, мов труна? Чому мене, мов безумця, в п'їтьму Моя печаль жене? Скажи, кохана моя, чому Покинула ти мене?
---	--

Тема нерозділеного кохання

Анафора (єдинопочаток). Риторичне повторення «чому?» протягом цілого твору допомагає передати нагнітання неірадісних дум ліричного героя, його неімовірні страждання

Природа зображена неіровою, мовчазною, тлінною, земля пустельна і сіра. Така сумна картина найкраще відіповідає психологічному стану героя. Весна не принесла радості, бо її не відічуває зболіле серце поета. Саме тому «гріко дзвенить і співа жайворонкова блакить».

Художні засоби. Епітети: «зелена трава», «холодне сонце»; порівняння: «троянди, немов неіві», «земля, мов труна»

«Хотів би я в слово єдине...»

Хотів би я в слово єдине Вмістити всю душу смутну, Віддати його вільному вітру — Нехай би одніс в далину.	Нехай би печаль в отім слові До тебе моя попливла, Щоб ти її кожну хвилину Почути, кохана, могла.	І навіть, коли серед ночі Заплющиш ти очі ясні, І тут щоб знайшло моє слово Тебе у найглибшому сні
---	--	---

Форма. Маленький лист до коханої жінки.

Настрій. Ліричний

Тема. Герой прагне вмістити своє кохання в єдиному слові.

«Вмирають люди і роки»

<i>Вмирають люди, і роки Минають один за одним, Але не вмирає кохання, Що в серці живе моїм.</i>	<i>Ще раз подивитись на тебе І мовити в смертний час, Обнявши твої коліна: «Madame, я кохаю вас!»</i>
--	---

Тема. Людина смертна, життя минає, безсмертне лиш кохання

Мрія ліричного героя. У смертний час побачити в останнє кохану й зізнатися їй у коханні

Основний прийом у побудові. Прийом антитези (контрасту): усе тлінне — кохання безсмертне

Настрій. Піднесено-ліричний

«Вечірні промені ясні»

Вечірні промені ясні По хвилях миготіли, Біля хатини самотні, Мовчазні ми сиділи. Все море вкрили тумани, Вгорі чайки кружляли, А сльози милої дрібні З очей на руки впали.	І я навколішки упав, На сльози ті дивився, Ті білі руки цілував І гірких сліз напився. Мені сум-туга навісна Так палить душу й тіло, Та безталанниця сумна Мене слізьми струїла.
---	---

Тема - побачення двох закоханих

Природа. Вечірній пейзаж сутінки). Промені вечірнього сонця, тумани, берег моря.

Настрій. Меланхолійний

Художні засоби. Епітети: «вечірні промені», «гіркі сльози», «сльози дрібні», «білі руки»; повтор: «сум-туга» (підсилює смутні настрої героя), метафори: «промені миготять», море «тумани вкрили», «білі хатини самотні» (для персоніфікації природи).

Риси романтизму в поезіях Г. Гейне

- Зображення внутрішнього світу героя, його переживань.
- Природа допомагає глибше зрозуміти зболілу душу героя.
- Природа гармонічна, прекрасна, а світ сповнений болю і страждань
- Використання фольклору
- Протиставлення двох світів — дійсного (реального) та уявного (ідеального).
- Ліричний герой одухотворює дійсність силою свого почуття (відбувається взаємопроникнення уявного і дійсного).

Джерела

Волощук Є.В. Звиняцьковський В., Філенко О. Зарубіжна література: підруч. для 9-го кл. загальноосвіт. навч. закл. – Київ: Генеза, 2017. – С.55-62

Гузь О.О. Орієнтовне-поурочне планування для 9 класу. Уроки № 13-14// Зарубіжна література в школах України, 2017. – № 9. – С. 26-35

Давиденко Г. Й., Чайка О. М. Історія зарубіжної літератури ХІХ – початку ХХ століття: навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. [2-ге вид.]. – К.: Центр учбової літератури, 2007 — С. 43-47

Ісаєва О. О., Клименко Ж. В., Мельник А. О., Бицько О. К. Зарубіжна література: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. — Київ : УОВЦ «Оріон», 2017. – С. 68-91

Кадоб'янська Н.М. Зарубіжна література: підручник для 9 класу загальноосвітніх навч. закладів. – Х: Тов-во «СИЦІЯ», 2017. – С. 96-110

Ковбасенко Ю. І. Зарубіжна література: Підручн. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. — К.: Грамота, 2009. — С. 193-208

- Ковбасенко Ю. І.** Зарубіжна література: підручник для 9 класу загальноосвітніх навч. закладів. – Київ: Літера ЛТД, 2017. – С. 47-61
- Куцінко О. Г.** Усі уроки зарубіжної літератури. 9 клас. — Х. : Вид. група «Основа», 2009. – С. 185-189
- Мілянська Н.Р.** Зарубіжна література: підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. — Тернопіль: Астон, 2017. – С. 56-64
- Назарець В. М.** Зарубіжна література: Підручник для 9 кл. загальноосвітніх навчальних закладів. — К.: Вежа, 2009. — С.195-217
- Ніколенко О. М.,** Зуєнко М.О., Стороха Б.В., Турянська В.Г., Орлова О.В. Зарубіжна література: підручник для 9 класу загальноосвітніх навч. закладів. – К.: Грамота, 2017. – С. 46
- Парашич В. В.** Усі уроки зарубіжної літератури. 9 клас. I семестр. — Х. : Вид. група «Основа», 2017. – С. 98-109
- Парашич В. В.,** Фефілова Г. Є. Зарубіжна література. 9 клас: підручник для 9 класу загальноосвіт. навч. закл. — Х. : Вид. група «Основа», 2017. – С. 77-91
- Первак О.,** Кам'янецька Т., Березовська С. Орієнтовне планування уроків зарубіжної літератури // Всесвітня література в школах України, 2017. – № 9. – С. 37-44
- Півнюк Н.О.,** Гребницька Н. М., Строганова Г. М. Зарубіжна література: підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. — К.: Освіта, 2009. — С.138-159
- Полулях Н. С.** Зарубіжна література. 9 клас : розробки уроків. — Харків : Вид-во «Ранок», 2017. – С. 51-59
- Чередник Л. А.** Світова література. 9 клас: Авторські уроки. — Х.: Вид-во «Ранок», 2011. – С.139-145